

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 30.

Czwartek, 26 Stycznia (7 Lutego).

1867 r.

Wychodzi codziennie, oprócz dni następujących, po Świętach uroczystych i Niedzielach. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 6, za 2-krotne kop. 9, za 3-krotne kop. 12. — Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się. — We wszystkich co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji obu Dzienników Warszawskich.

Rok 4.

Prenumerata w Warszawie rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się. — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Pocztowych w Królestwie i Cesarstwie Rocznie rs. 9 kop. 20. Półrocznie rs. 4 kop. 60. Kwartalnie rs. 2 kop. 30. Miesięcznie kop. 80.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Sprawozdanie o tabelach likwidac. — Porządek poboru i wypłaty sum w kasach król. polsk. (dok.) — Komisja likwid. — Najwyższy rozkaz.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa. — Przegład polityczny. — Telegramy. — Wiadomości telegraficzne. — Wieczór tańczący. — Tydzień giełdowy. — Prelekcja p. Kaszewskiego. — Szkoła główna warszawska. — Kronika prowincjonalna. — Wypadki. — Okręgi sądowe. — Wolność rybołówstwa. — Wybór członków honoro-

wych. — Przekład historii ruskiej. — Kolej żelazna witebska. — Anglja. Meeting. — Austrja. Komisja 67-u — Dualizm. — Wybory. — Francja. Regulamin. — Hiszpanja. Energia rządu. — Meksyk. Cesarz Maksymilian. — Niemcy. Wychodźtwa. — Turcja. Józef Karim. — Włochy. Kwestja mianowania biskupów. — Pogłoski o przymierzu. — Korespondencja z Paryża. — Pogląd na wojenne działania polaków w 1863 r. (dok.).

PRZEWODNIK WARSZAWSKI. — Prelekcje pr. Lewestama, i t. d.

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa, dnia 25 Stycznia (6 Lutego).

SPRAWOZDANIE

o postępie czynności sprawdzenia tabel likwidacyjnych ułożone na podstawie wiadomości otrzymanych do dnia 14 (26) Stycznia 1867 r.

Numer.	Komisje.	Liczba nadeszłych tabel.	W tej liczbie ułożonych przez samych komisarzy.		Ilość tabel przedstawionych.		Liczba sprawdzonych tabel z dóbr			Tabele sprawdzone obejmują.		Morg.	Pręt.	Ilość tabel przedstawionych Komitetowi Urządzającemu.
			z dóbr większych.	z małych posiadłości.	Prywatnych.	Instytucyjnych.	Majorkich.	Razem.	Dym.	Morgów.				
1	Kielecka.	1,257	4	48	2	1,086	15	48	1,149	31,223	317,605	10	52	1051
2	Warszawska.	1,744	8	23	7	1,290	1	4	1,295	25,055	421,428	16	246	1109
3	Krasnostawska.	871	—	9	21	636	1	18	655	23,515	368,660	15	203	630
4	Kaliska.	1,836	—	124	27	943	14	42	999	21,146	219,908	10	119	760
5	Lubelska.	888	14	3	3	653	—	11	664	18,525	311,269	16	240	518
6	Suwałska.	1,034	15	16	14	581	—	229	810	17,981	286,469	15	285	746
7	Radomska.	1,235	—	15	15	530	—	67	597	14,578	197,884	13	173	524
8	Olkuska.	841	4	7	—	464	20	22	506	14,390	153,617	10	202	399
9	Plocka.	1,325	24	200	402	744	1	13	758	13,713	138,241	10	24	608
10	Petrokowska.	1,452	—	39	26	532	—	58	590	13,439	201,403	15	—	455
11	Bialska.	547	4	9	16	392	3	26	421	12,534	297,091	23	258	280
12	Włocławska.	1,500	1	177	16	934	1	81	1,025	12,518	178,203	14	70	918
13	Siedlecka.	1,405	—	40	35	702	1	62	765	12,439	249,400	20	15	672
14	Łomżyńska.	655	86	84	220	564	1	72	637	12,393	145,479	11	222	565
15	Ostrołęcka.	1,003	—	105	460	544	—	33	577	10,962	111,210	10	44	475
W ogóle			160	899	1,264	10,605	58	786	11,449	254,411	3,597,867	14	40	9710

Uwaga 1. Oprócz powyższej ilości tabel (17,593), podanych do Komisji Spraw Włościańskich, odesłano do Rządów Gubernialnych z powodu przejścia dóbr duchownych na rzecz Skarbu, tabel 426.

Uwaga 2. Ilość tabel sprawdzonych w Komisjach obecnie 14 (26) Stycznia jest większą od liczby wyżej wykazanej (11,449), gdyż ta ostatnia podana jest na podstawie miesięcznych sprawozdań złożonych przez jedne Komisje, za czas do dnia 1 (13) Grudnia r. z., a przez drugie do dnia 1 (13) Stycznia r. b.

Z liczby przedstawionych Komitetowi Urządzającemu tabel 9,710
 Komisja Centralna zatwierdziła 7,790
 podług tych tabel przyznano:
 włościanom na dymów 168,852
 gruntów użytkowych morgów 2,256,424
 w przecięciu na jeden morg około 13 1/2
 właścicielom dóbr wynagrodzenia rs. 29,554,623
 w przecięciu za jeden morg około rs. 13 k. 10
 czyli za jedną dziesiątą rs. 26 k. 20
 Z liczby przedstawionych tabel nie zatwierdzono 1,920

Porządek poboru i wypłaty sum w kasach Królestwa Polskiego od daty 1 (13) stycznia 1867 roku. (Dokończenie, patrz Nr. 29).

Przy poborze i wypłatach sum przez Kasy należy stosować się do następującego porządku:

a) Co do poboru:

4) Kontrybucenci wnoszą do Kas pieniądze nie inaczej, jak przy deklaracjach na papierze zwyczajnym spisanych, z wymienieniem: kto, ile i z jakiego tytułu

z tych zwrócono Komisjom dla poprawienia 783 dla dokonania oszacowania 193 nie rozpoznano z powodu nierozstrzygnięcia niektórych kwestij 325 przypada do rozpoznania 619.

Z liczby tabel przez Komisję Centralną zatwierdzonych:

a) przesłano Komisji Likwidacyjnej do dalszego postąpienia 6,861
 b) przygotowuje się do odesłania 294
 c) nie mogą być odesłane z powodu nieotrzymania wszystkich tabel z całych dóbr 635
 Komisja Likwidacyjna zarządziła wypłatę dla właścicieli dóbr wynagrodzenia Listami Likwidacyjnymi: z tabel 6,468 na sumę rs. 22,992,946

Z Komitetu Urządzającego odesłano do miejscowych Komisji Spraw Włościańskich dla wprowadzenia w wykonanie tabel 6,148

Zwrócono z Komisji Spraw Włościańskich tabel ostatecznie w wykonanie wprowadzonych 2,202.

wnosi. 5) W razie, gdyby wysokość opłaty nie była wiadomą kontrybucentowi, może on żądać od właściwego Zarządu świadectwa co do przypadającej od niego należności, które ma służyć w miejsce wymienionej w poprzedzającym punkcie deklaracji. 6) Gdyby należności opłacały się perjodycznie, to w takim razie mogą kontrybucenci otrzymywać od Władz właściwych świadectwa stałe, w których mają być wskazane terminy i wysokość opłat, w podobnych wypadkach należności

wnoszą się przy deklaracjach, wymienionych w punkcie 4-ym. **Uwaga:** Na mocy przepisów ogólnych, wymienione w punktach 4 i 5 świadectwa mają być wydawane na papierze stemplowym. 7) Pobór dochodów dokonywa się codziennie do godziny pierwszej po południu, oprócz dni niedzielnych i świątecznych. 8) Z odbioru przez Kasę wszelkich kwot pieniężnych wydaje się kontrybucentowi oddzielny kwit, wycięty z kwitariusza, za pokwitowaniem w tymże osóbk składających pieniądze; cudzoziemcy i inne osoby nie umiejące ani po rusku, ani po polsku, mogą udzielać pokwitowania w swym języku rodzimym, lecz nie inaczej, jak po świadectwie ich podpisu w języku ruskim lub polskim, przez osobę do składu Kasy nie należącą. **Uwaga.** Przy sprzedaży papieru stemplowego i druków wszelkiego rodzaju, wydawanie kwitów nie ma miejsca. 9) Kontrybucenci nie powinni przyjmować od poborców kwitów lub pokwitowań na zwyczajnym lub wszelkim innym papierze pisanych (oprócz kwitów z kwitariusza wyciętych), w razie zaś przeciwnym, wszelkie kwity i pokwitowania będą uznane za nielegalne i należności powtórnie od kontrybucenta pobrana będzie. 10) W razie, gdyby kwit był wydany nie taki, jak wymieniono w punkcie 8-m, należy go natychmiast okazać miejscowej policji; a wtedy osoba, która go otrzymała, nie ulega odpowiedzialności za przyjęcie niewłaściwego kwitu. 11) Przy poborze należności należy zachowywać kolej, to jest, przyjmować najpierw pieniądze od tych kontrybucentów, którzy najpierw do Kasy zgłosili się. 12) Kontrybucentom wolno wnieść do Kasy należności od nich przypadające i przed terminami, oznaczonymi do wnoszenia takowych. 13) Kontrybucenci mogą wnieść należności od nich przypadające do tych Kas Skarbowych, które dla miejscowości lub innych powodów, uznają dla siebie za najdogodniejsze. 14) Dla bliższego przekonania kontrybucentów, że wniesione przez nich kwoty, pod względem ilości i samego czasu z należytą dokładnością zapisane zostały do ksiąg kasowych, też księgi powinny być w każdym razie otwarte do sprawdzenia.

b) Co do wypłat.

1) **Porządek spełniania wypłat:** 15) Kasy dokonywają wszelkie wypłaty na zasadzie talonów odcinanych od asygnacji na ten cel ustanowionych. Wyjątek pod tym względem stanowią pensje, arendy, place oficerom floty rezerwowej, wsparcia dla dzieci żołnierzy i marynarzy (oprócz dzieci żołnierzy straży pogranicznej); pensje i wsparcia stałe z funduszu inwalidów, emerytalne, z sum gabinetowych Jego Cesarskiej Mości, oraz wypłaty z funduszu likwidacyjnego, ubezpieczeń i innych źródeł, nieulegających przepisom nowego urządzenia Kas. 16) Wypłaty spełniają się codziennie do godziny drugiej po południu, oprócz dni niedzielnych i świątecznych, w których władze rządowe wolne są od czynności; w tygodniu Wielkanocnym wypłaty rozpoczynają się od środy. 17) Asygnacje przygotowują się przez Władzę dysponującą wypłatę, na imię tej osoby, której należą się pieniądze. 18) Asygnacja przesyła się wprost do Kasy przez Władzę dysponującą, talon zaś nazajutrz wydaje się do rąk interesenta. 19) Talon wręcza się interesentowi i po sprawdzeniu tożsamości jego osoby, za stosownem z odbioru pokwitowaniem. 20) Osoby prywatne, Władzom dysponującym osobiście nieznajome, odbierając talon, winne są pozyskać poświadczenie co do tożsamości osoby; mianowicie osoby zostające w służbie rządowej od swej zwierzchności, nie będące w służbie od policji. 21) Talon składa się przez interesenta tej Kasie, która jest w talonie wymienioną. 22) Na zasadzie talonu przesłanego interesentowi pocztą przez Władzę dysponującą, pieniądze wypłacają się tylko po zaświadczeniu tożsamości osoby na samym talonie przez Policję lub przez jego Zwierzchność. 23) Jeśli osoba, której talon wydano, upoważniona do odbioru pieniędzy z Kasy inną osobą, w tym razie winna jest oddać tej ostatniej talon wraz z napisem upoważniającym ją do odbioru. 24) W razie zastracenia talonu, należy natychmiast zawiadomić o tem Kase, do spełnienia wypłaty wskazaną, celem wstrzy-

mania wypłaty według tegoż talonu, następnie prosić Władzę dysponującą, która talon wydała, o udzielenie duplikatu. 25) Duplikat wydaje się nie inaczej, jak po otrzymaniu od Kasy poświadczenia, że talon zatracony nie był złożonym do wypłaty. 26) Talon ma moc obowiązującą przez ciąg lat dwóch, licząc od dnia 1-go stycznia tego roku, w którym był wydany. Po upływie tego terminu, wypłata pieniędzy na zasadzie tegoż talonu nie ma już miejsca. 27) Z odbioru pieniędzy z Kasy, interesent winien pokwitować na samej asygnacji. 28) Gdyby z jakiegokolwiek powodu wypłata według asygnacji nie mogła nastąpić, wtedy talon zwraca się interesentowi z napisem, wyjaśniającym przyczynę odmówienia wypłaty. 29) Zażalenia na Kasy podają się Dyrektorowi Warszawskiego Oddziału Kas ustnie lub na piśmie na papierze stemplowym.

2) Porządek wypłaty pensji emerytalnych i wsparć.

30) Porządek wypłaty pensji na rachunek Skarbu Królestwa Polskiego lub funduszów emerytalnych pozostaje dawniejszy, to jest: Emeryci celem odbioru swych pensji, winni są składać Kasom pokwitowanie lub kwit, wykazujący, z jakich funduszów pensja jest wyznaczona, ile mianowicie, i za jaki czas należy się; będący na kwiecie podpis emeryta winien być poświadczony przez Policję lub Władzę Gminną, które obowiązane są przystem zaświadczyć, że emeryt nie utracił prawa do odbioru pensji. 31) Jeżeli pensja wypłaca się wdowie z dziećmi, wtedy w pokwitowaniu emerytki wymieniają się imiona dzieci, i ma być poświadczonem przez Policję lub przez Władzę Gminną miejscową, że tak wdowa, jak i dzieci pozostają przy życiu, że dzieci nie doszły pełnoletności, że nie pobierają wychowania kosztem Rządu i że do wypłaty pensji nie zachodzą żadne przeszkody. 32) Jeśli emeryt upoważnia do odbioru swej pensji inną osobę, wtedy oprócz wyżej wymienionych formalności, winien na stronie odwrotnej kwitu napisać upoważnienie do odbioru pensji przez inną osobę, upoważnienie to winno być poświadczonem przez Władzę miejscową jednocześnie z zaświadczeniem o tem, że emeryt nie ulega wypadkom pozbawiającym go prawa do odbioru pensji. 33) Gdyby emeryt życzył sobie odbierać pensję z innej Kasy, powinien o to złożyć deklarację w tej Kasie, która mu wyznaczona została do wypłacania pensji, celem przekazania jej na Kasę w deklaracji wskazaną. 34) Wypłata wsparć jednorazowych spełnia się na zasadzie takich samych kwitów lub pokwitowań, jak wypłata pensji emerytalnych, po poświadczeniu przez miejscową Policję lub Władzę Gminną własnoręczności podpisu osoby, której wsparcie wyznaczono. 35) W taki sam sposób spełnia się przez Kasy Gubernjalne i Okręgowe wypłata pensji emerytom Departamentu Kasowości Państwa. 36) Emeryci wszakże rzeczonych departamentu, zamieszkali w m. Warszawie, obowiązani są corocznie składać w Warszawskim Oddziale Kas, deklaracje na papierze zwyczajnym z dołączeniem właściwych dowodów, dla pozyskania list emerytalnych obrachunkowych, na zasadzie których wypłata pensji dokonywa się przez Kasę Gubernjalną Warszawską w sposób w tychże listach wskazany. 37) Do talonu asygnacji lub do innego dowodu na odbiór z Kasy pieniędzy wystawionego, dołączyć należy papier stemplowy ceny odpowiadającej $\frac{1}{20}$ sumy podnoszonej, gdy ta przechodzi r. 30. Osoby, pobierające utrzymanie ze Skarbu, przy odbiorze płacy i wsparć wszelkiego rodzaju, wolne są od składania papieru stemplowego, również jak osoby, którym przypada do wypłaty suma mniejsza niż r. 30.

Komisja Likwidacyjna w Królestwie Polskiem, podaje do powszechnej wiadomości, iż wynagrodzenia likwidacyjne: w ilości r. 9,107 kop. 51, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Cecylii *Trzczyńskiej*, właścicielce dóbr Chmielnik, Góra A i Góra B, położonych w Gubernji Lubelskiej, Powiecie Lubelskim, Gminie Paliksy, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Lubelskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 13,742 kop. 84, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Dawidowi *Torończyk* i Berkowi *Lichtenbaum*, właścicielom dóbr Tułowice, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Sochaczewskim, Gminie Tułowice, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Warszawskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 3,008, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Janowi *Reklewskiemu*, właścicielowi wsi Wronów, położonej w Gubernji Radomskiej, Powiecie Opatowskim, Gminie Boksyce, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Radomskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 11,424 kop. 93, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z d. 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Józefowi *Rzewuskiemu*, właścicielowi dóbr Piotrowice-Wielkie, położonych w Gubernji Lubelskiej, Powiatach Lubelskim i Nowo-Aleksandryjskim, Gminach Tomaszowice i Garbów, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Lubelskiej, celem

wypłaty komu należy; — w ilości r. 3,795 kop. 27, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Michałowi i Ksawerze *Klocekim*, właścicielom dóbr Smaszew, położonych w Gubernji Kaliszkiej, Powiecie Konińskim, Gminie Tuliszbów, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Kaliszkiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 14,642 k. 73, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Antoniemu *Biernawskiemu*, właścicielowi dóbr Koźminek i Trzebinie-nowe, położonych w Gubernji Kaliszkiej, Powiecie Kaliszskim, Gminie Koźminek, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Kaliszkiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 2,776 k. 66, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Józefie *Kroszczyńskiemu*, właścicielce dóbr Babianka, położonych w Gubernji Siedleckiej, Powiecie Włodawskim, Gminie Tysmienica, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Siedleckiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 1,633 kop. 33, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. nieletnim *Sliwowskiemu*, właścicielom dóbr Żulin, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Sochaczewskim, Gminie Koźłów-biskupi, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Warszawskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 7,326 kop. 23, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Bronisławowi i Janowi *Łuszczewskiemu*, właścicielom wsi Jeżówka i kolonji Wyczałki, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Sochaczewskim, Gminie Koźłów-biskupi, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Warszawskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 3,415 kop. 68, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Bronisławowi i Magdalenie *Popławskim*, właścicielom dóbr Cygany, położonych w Gubernji Łomżyńskiej, Powiecie Pultuskim, Gminie Lubel, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Płockiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 3,063, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Marcelemu *Mastowiczowi*, właścicielowi dóbr Kamionka, położonych w Gubernji Kieleckiej, Powiecie Pinczowskim, Gminie Wawrowice, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Kieleckiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 78,076 kop. 75, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z d. 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Józefowi *Morzowskiemu*, właścicielowi dóbr Zwolen, położonych w Gubernji Radomskiej, Powiecie Kozienickim, Gminie Tozów, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Radomskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 18,344 kop. 37, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Emilii *Osipowskiej*, właścicielce dóbr Załusków, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Sochaczewskim, Gminie Ilów, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Warszawskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 1,725 kop. 89, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Michałowi *Czaplickiemu*, właścicielowi dóbr Skrzypaczewice, położonych w Gubernji Radomskiej, Powiecie Sandomirskim, Gminie Łoniew, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Radomskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 1,673 kop. 17, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Janowi *Strusińskiemu*, właścicielowi dóbr Skwirzowa, położonych w Gubernji Radomskiej, Powiecie Sandomirskim, Gminie Smisławice (Łonów), wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Radomskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 11,939 k. 67, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Hr. Stanisławowi *Zamojskiemu*, właścicielowi dóbr Trzebień, położonych w Gubernji Radomskiej, Powiecie Kozienickim, Gminie Magnuszew, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Radomskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 4,471 kop. 80, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Józefowi *Epsztejn*, właścicielowi dóbr Pruszków, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Warszawskim, Gminie Pruszków, wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Warszawskiej, celem wypłaty komu należy; — w ilości r. 25,290 kop. 6, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 23 Stycznia (4 Lutego) r. b. Hr. Henrykowi *Starzeńskiemu*, właścicielowi dóbr Klukowo, położonych w Gubernji Łomżyńskiej, Powiecie Mazowieckim, Gminie Kuczyn (Klukowo), wysłane zostało do Kasy Gubernjalnej Łomżyńskiej, celem wypłaty komu należy.

O wzywaniu do protokołu z obwinionych i świadków mówiących językiem niezrozumiałym dla inkwizenta sądowego, innych osób posiadających ten język. Rada Państwa w wydziale prawnym i na ogólnem posiedzeniu, rozpatrzwszy wniosek ministra sprawiedliwości w powyższym przedmiocie, zgodnie z tymże postano-

wiła: do tych miejscowości, gdzie ustawy sądowe dotąd jeszcze nie są wprowadzone, rozciągnąć moc artykułów 410. 450 i 579 procedury karnej z dnia 20 Listopada 1864 roku, a wskutku tego, w uzupełnieniu art. 1—53 Najwyżej zatwierdzonej 11 października 1865 r. Uchwały Rady Państwa postanović: Do protokołu z obwinionych i świadków, mówiących językiem niezrozumiałym dla inkwizenta sądowego, może być wzywana każda obca osoba, umiejąca ten język, posiadająca przystem przywioty świadka wiarogodnego. Jego Cesarza Mość powyższą Uchwałę Rady Państwa, w dniu 31 Grudnia 1866 r. Najwyżej zatwierdzić raczył i wykonać polecił. (Zb. Post)

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa,

dnia 25 Stycznia (6 Lutego).

Spór konstytucyjny w Stanach Zjednoczonych, coraz bardziej zbliża się do gwałtownego przesilenia. P. Johnson dobrowolnie nie ustąpi swym przeciwnikom i organa jego jawnie to zapowiadają. Tak, dziennik *Constitutional Union* powiada, iż w „razie potrzeby rząd wzniesie swą silną, żelazną dłoń, ażeby oczyścić drogę ze zdrady radykalistów. Jeżeli większość radykalna w kongresie dalej będzie postępowała w kierunku zdradzieckim, rząd, dla utrzymania się, będzie musiał uzbroić swych stronników. Na głos prezydenta, odezwą się wszyscy jego przyjaciele na północy i południu, również jak wojsko i flota. A nie są to tylko pogroźki, ale rzeczywisty program prezydenta i jego stronnictwa, mający zatem ogromną doniosłość. Prezydent chce stawić czoło swym przeciwnikom i oświadczył, iż władzę swoją będzie sprawował aż do ostatecznego terminu, to jest do 4-go marca 1869 r. i będzie ją bronił przeciwko wszelkim rewolucyjnym napaściom. Że władze, wojsko i flota staną po stronie prezydenta, o tem nie wątpią radykałisci, i jeden z nich na meetingu zeszłej jesieni, przewidywał to, ale dodał, że zemsta ludu wszelki spór przelamie. Te przewidywania wojny domowej, jak się zdaje, bliskie są urzeczywistnienia.

Ostatnie wiadomości z Meksyku donoszą o wzrastającym zniechęceniu w szeregach stronników cesarstwa, z powodu ciągłego powiększania się sił przeciwników i usuwania się wojsk francuzkich. Mało jest nadziei, aby projektowany kongres narodowy doszedł do skutku, a cesarz Maksymilian znów myśli o abdykacji.

Dziwnem jest, że projekt p. Scialoia co do uregulowania stosunków pomiędzy kościołem a państwem i co do dóbr duchownych, spotyka opór, i ze strony parlamentu włoskiego, i ze strony Watykanu. Na dziewięć wydziałów włoskiej izby deputowanych, ośm wybrało komisarzy czyli sprawozdawców stanowczo przeciwnych projektowi, którego los przy rozprawach ogólnych, zdaje się niewątpliwym. Wszelako gabinet musi posiadać w zapasie jakieś argumenta, za pomocą których, ma nadzieję wpłynąć na zwrot opinji, gdyż inaczej, nie mógłby tak stanowczo zaprzeczać pogłoskom o rozwiązaniu izb lub przesileniu gabinetowem.

Co się tyczy Rzymu, wspomniany projekt p. Scialoia sprawił nawet to, że misja p. Tonello, którą powszechnie uważano za pomyślnie ukończoną, może spełznie na niczem. P. Tonello otrzymał polecenie od swego rządu, jak donosi *Union*, niezawierania ostatecznie umowy co do mianowania biskupów, dopóki nie uzyska przyzwolenia stolicy apostolskiej na plan sprzedaży dóbr duchownych; kardynał Antonelli zaś, odmówił wszelkiego udziału w tym przedmiocie, utrzymując, iż dotyczy on nietylko kwestij religijnych, ale i politycznych, w skutku czego narady pomiędzy p. Tonello a kardynałem ustały. W zaprzeczeniach *Giornale di Roma* nie ma wprawdzie stanowczego potępienia planu p. Scialoia, ale wyraźnie stolica apostolska odrzu-

ca go jako niekorzystny dla duchowieństwa, kiedy izba włoska jest mu przeciwna, jako nadającemu zbyt korzystne stanowisko duchowieństwu. Tymczasem pp. Langrand-Dumonceau i Castellari udali się do Rzymu dla wyjaśnienia szczegółów zamierzonej operacji.

Wiadomości z Wiednia, potwierdzają doniesienia naszych telegramów o dymisji hr. Belcredi. Powód do przesilenia ministerjalnego, dało różne zapatrywanie się hr. Belcredi i p. Beusta na sprawę pojednania z Węgrami. Kiedy hr. Belcredi chciał, aby ta umowa została zatwierdzona przez reprezentantów krajów z tej strony Litawy, i w tym celu uważał za potrzebne zwołanie nadzwyczajnej rady państwa, baron Beust który, jak się okazuje z dymisji Belcredego, otrzymał górę, uznawał, iż zachodzi umowa tylko pomiędzy Węgrami i koroną, zatem dostatecznie będzie zawiadomić jedynie ściślejszą radę państwa o jej istnieniu, czyli nadać (oktrojować) tę umowę zachodniej połowie państwa. Jednocześnie, według zdania Beusta, postanowienia co do reprezentowania obu połów monarchii za pomocą delegacji, mają być nadane z góry, a nowa konstytucja dla zachodniej połowy miała być przedłożona ściśnionej radzie państwa do zatwierdzenia. Beust nie wątpi, że sejmy niemieckich prowincji wyślą delegatów do ściśnionej rady państwa, a gdyby sejmy Czech, Morawji i Galicji tego nie chciały uczynić, można tam rozpisac bezpośrednio wybory. Jako następcę p. Belcredi, wymieniają namiestnika Istrii p. Kellersperga, który byłby już tylko ministrem spraw wewnętrznych dla krajów dziedzicznych, a który został powołany telegrafem do Wiednia. W powołaniu też samą drogą hr. Gołuchowskiego do Wiednia, jedni upatrują chęć rządu wyrozumienia, jaka będzie postawa sejmu galicyjskiego w obec takiego zwrotu, inni zaś zapewniają, że hr. Gołuchowski ma być mianowany kanclerzem nadwornym galicyjskim. *N. fr. Presse*, według dzisiejszego naszego telegramu donosi, że bar. Beust otrzyma tytuł kanclerza państwa, a cesarz poruczył mu utworzenie nowego gabinetu.

Telegram nasz z Londynu donosi, że mowa tronowa, którą zostały otwarte posiedzenia parlamentu, oświadcza, iż Anglja i Francja, nie mieszając się bezpośrednio, będą usiłowały wyjednać polepszenie położenia chrześcian w Turcji bez naruszenia praw sułtana. Mowa tronowa nie wspomina o biłu reformy.

W dniu 24-ym z. m. w główniejszych miastach Holsztynji i Szlezwiugu ogłoszony został patent królewski, wcielający oba te księstwa do Prus, a kiedy w nim jest wspomniane o zamianie terytorjalnej z księciem Oldenburgskim, nie ma w nim najmniejszej wzmianki o odstąpieniu północnych okręgów Szlezwiugu, które na mocy przedugodnych punktów nikolsburgskich i traktatu prażskiego, miały być powrócone Danji, gdyby za tem oświadczyła się ich ludność za pomocą swobodnego głosowania. Kopenhageński dziennik *Dagbladett* silnie występuje przeciwko podjętej przez niektóre dzienniki niemieckie myśli, aby północna część Szlezwiugu powróconą została, nie królestwu duńskiemu, tylko dynastji duńskiej i żeby należała do związku północno-niemieckiego.

W szwedzkich izbach, jeden z deputowanych wniósł projekt reorganizacji armji, wszelako cyfra 545,000 ludzi, mająca stanowić wysokość armji wraz z rezerwą, zdaje się być zbyt znaczną na ludność nie wiele przynoszącą 4,000,000 mieszkańców.

Zwracamy uwagę czytelników naszych na zamieszczoną poniżej korespondencję z Paryża i na dokonanie rozbioru notatek o działaniach wojennych polaków w 1863 r.

TELEGRAMY

DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Wiedeń, 5 lutego. N. fr. Presse podaje wieść, że p. Beust, otrzyma tytuł kanclerza państwa. Cesarz upoważnił p. Beusta do utworzenia nowego gabinetu.

Trjest, 5 lutego. Poczta zamorska przywiozła wiadomość, że wojska ruskie pobily armję bucharską i stoją o kilka marszów od Samarkandu.

Londyn, 5 lutego. Mowa trónowa, otwierająca posiedzenia parlamentu, oświadcza: Anglja i Francja, nie mieszając się bezpośrednio, usiłują polepszyć położenie chrześcian w Turcji, bez naruszenia praw sułtana. Mowa tronowa nie obiecuje wcale biłu reformy.

(Correspondenz Bureau.)

Wiadomości telegraficzne.

* *Stokholm, 2 lutego.* Na dzisiejszem posiedzeniu izby niższej, deputowany Hedlung zaproponował powszechny obowiązek służby wojskowej, z podziałem armji na trzy powołania; popisowi od 22 do 25 lat wieku mają stanowić pierwsze powołanie, w wysokości 125,000 ludzi; popisowi od 26 do 30 lat wieku mają należeć do drugiego powołania, które będzie się składać ze 120,000 ludzi; trzecie nareszcie powołanie, złożone z popisowych od 31 do 50 lat wieku, ma stanowić rezerwę w wysokości 300,000 ludzi. Obok tego wnioskodawca proponuje przyjęcie systemu pospolitego ruszenia. Państwo ma być podzielone na 10 okręgów militarnych. (*Wolff's T. B.*)

* *Bruksela, 3 lutego.* W Marchienne wybuchł groźny rokosz robotników, na skutek zniżenia przez właścicieli fabryk metalowych płacy dziennej. Rokoszanie zrzadzili wielkie szkody w mieniu prywatnem. Wojska, które tam posłano, widziały się zmuszonymi do użycia broni palnej. Rozstrzelano trzech robotników. Mieszkańcy gór trzymają stronę robotników. (*Tamże.*)

* *Paryż, 3 lutego.* *Monitor* dzisiejszy podaje wiadomości z Meksyku, dochodzące do 19-go stycznia. Według nich, robiono w dalszym ciągu przygotowania do wycofania wojsk francuzkich. Do 20-go stycznia, cała armja ekspedycyjna miała być rozstawiona pomiędzy miastem Meksykiem i morzem. (*Tamże.*)

* *Florencja, 2 lutego.* Siedm biur izby deputowanych wyznaczyło, do zbadania projektu do prawa w przedmiocie dóbr kościelnych, komisarzy, którzy odrzucają ten projekt. (*Tamże.*)

* *Florencja, 3 lutego.* Drugie biuro izby deputowanych odrzuciło także projekt do prawa w przedmiocie dóbr kościelnych. Brakuje dotąd jedynie uchwały pierwszego biura. *Opinione* wynurza przekonanie, że przed publicznemi rozprawami nad tym projektem do prawa, ministerstwo nie powoźmie żadnej decyzji. *Nuovo Diritto* zaprzecza stanowczo pogłosce o przesileniu ministerjalnem. — Poseł austriacki baron Kübeck przybył tu. — *Nazione* oświadcza, że bezzasadną jest pogłoska, jakoby ministerstwo proponowało królowi rozwiązać izby. (*Tamże.*)

* *Bruksela, 4-go lutego.* W Marchienne-au-Pont przywrócona została spokojność; spodziewają się, że robotnicy wrócą niezwłocznie do swych zwykłych zatrudnień. (*Tamże.*)

* *Berlin, 4-go lutego.* Na dzisiejszem posiedzeniu izby panów, roztrząsano projekt do prawa w przedmiocie pożyczki 24 milionów na drogi żelazne. Komisja zaleca przyjęcie tego projektu, ze zmianą atoli szóstego paragrafu, podług którego, przyzwolenie sejmu jest potrzebne jedynie dla rozporządzeń rządu w przedmiocie budowy nowych dróg żelaznych. Hr. Bismarck dowodzi, że różnica pomiędzy zapatrywaniem się rządu i izby deputowanych jest pod względem materialnym bardzo mała, rząd bowiem nie uważa siebie za upoważnionego do bezwarunkowego sprzedawania dróg żelaznych; rząd atoli nie może zezwolić na zasadę stawianą przez izbę deputowanych, bez zaskądzenia krajowi, i z tego powodu woli zręczyć wydatków na drogi żelazne. Prezes ministrów pochwała w końcu wnioski izby panów. Projekt do prawa został w tym duchu przyjęty. — Następuje projekt do prawa w przedmiocie opieki dla zgodnych z prawdą sprawozdań parlamentarnych.

Komisja zaleca przyjęcie bez zmiany. Hr. Bismarck oświadcza się przeciw temu prawu i zwraca uwagę na niebezpieczeństwa, zagrażające spokojności publicznej i rozwojowi konstytucji przy większej wolności sprawozdań, zwłaszcza, że w liczbie kandydatów do parlamentu wymieniają nazwiska takich ludzi, którzy zrobili rozbrat z ojczyzną i pozostają na żołdzie zagranicznym. Izba odrzuca projekt do prawa i udziela rządowi pokwitowanie za rachunki z wydatków państwa w 1859—1863 roku. (*Tamże.*)

* *Stutgard, 4-go lutego.* Jutro mają być ukończone konferencje militarne państw południowo-niemieckich. (*Tamże.*)

* *Wiedeń, 4-go lutego.* Wycofanie się Belcredi'ego z ministerstwa jest niewątpliwe. Baron Beust ma po prostu oktrojować krajom dziedzicznym układy z Węgrami. — Gołuchowski przybył tu i ma być mianowany kanclerzem nadwornym galicyjskim, tak, iż następcą Belcredi'ego będzie tylko kanclerz nadworny krajów dziedzicznych. Powiadają, że na to stanowisko ma być powołany Kellersperg, namiestnik Istrii. — Cesarz uda się 16-go b. m. do Pesztu. (*Tamże.*)

* *Peszt, 4 lutego.* Na dzisiejszem, ostatniem posiedzeniu komisji sześćdziesięciu siedmiu, ukończone zostały rozprawy nad pojedynczemi paragrafami i przyjęto w całości opracowanie podkomisji piętnastu. Posiedzenie, na którym nastąpi autentifikacja, wyznaczone zostało na środę. Do opracowania włączona została poprawka Lonag'a, dotycząca traktatów handlowych i celnych, podatków niestałych, linii dróg żelaznych, stopy pieniężnej, systemu monetarnego i długu państwa. Tisza oświadcza, że mniejszość zastrzeżenie sobie wystąpić ze swym sposobem zapatrywania się na opracowanie. Bömeches wynurza w imieniu sasów siedmiogrodzkich radość z powodu przyścia do skutku referatu co do spraw wspólnych i oświadcza, iż ma nadzieję, że związek pomiędzy Węgrami i Siedmiogrodem wzmocni się. (*Tamże.*)

* *Kopenhaga, 4 lutego.* Na dzisiejszem posiedzeniu folksthingu, prezes ministrów, odpowiadając na interpelację Carlsena w przedmiocie polityki zagranicznej, oświadczył, że niestosownem byłoby dawać w tej chwili sejmowi objaśnienia. Przychylnie on przeto złożył takowe w czasie stosowniejszym. Carlsen cofnął swą interpelację. (*Tamże.*)

* *Konstantynopol, 4 lutego.* Postanowiono znieść racje dla wojska, oraz zredukować płace. Pensje od 3,000 do 10,000 piastrow mają być zredukowane o 20 procent, a pensje wyższe nad 10,000 piastrow, o 30 procent. (*Tamże.*)

* *Bruksela, 2 lutego.* *Indep. belge* zamieściła telegram z Londynu z dnia dzisiejszego, donoszący, że rząd przedstawi bil reformy w ciągu bieżących posiedzeń parlamentu. (*Cor. H. B.*)

* *Nowy Jork, 20 stycznia.* Komitet sądowy izby reprezentantów zajmuje się zbadaniem przedstawionej rezolucji co do postawienia prezydenta w stanie oskarżenia. Zdaje się, że dotychczas nie przyzwano jeszcze żadnego świadka i należy pod pewnym względem wnosić, że komitet uważa te środki za dogodne, lecz nie myśli ich wprowadzać w wykonanie. Bądź co bądź, radykalni postanowili domagać się postawienia go w stanie oskarżenia, chociaż wielu z nich jest przeciwnego zdania. (*Biuro Reut.*)

* Zapowiedziany na wczoraj skromny wieczór tańcujący w klubie ruskim, urządony za dochód dzieci żołnierskich Mikołajewskiej Ochrony, zamienił się na bal świetny, zaszczycony obecnością J. W. Jenerał-Feldmarszałka Hrabiego Namiestnika. Znajdujące się na tym balu wyborowe towarzystwo przyjęło żywy udział w szlachetnym celu zabawy. Tańce przeciągnęły się do późna, przerwane jedynie wspólną kolacją składkową.

* (Tydzień giełdowy). Przy drobnych fluktuacjach na giełdzie berlińskiej w tygodniu ubiegłym, kursa walut naszych bardzo małej uległy odmianie, w ogóle jednakże się cokolwiek obniżyły. Wiadomości o kursach remes zagranicznych z Petersburga, Rygi i Odessy świadczą, że tam nie ustają w przygotowaniu interesów wiosennych, bo zapasy remes nie zmniejszają się, przez co i kursa nie mogą się podnieść. Okoliczność ta, wraz z własnem krzątaniem się około spekulacji zbożowej, posłużyła do zaopatrzenia giełdy naszej w tygodniu ubiegłym w dostateczne zapasy wszelkich remes zagranicznych, nie pozwalając podnoszenia się ażja zagranicznego, a nawet utrzymując kursa wszystkich prawie dewiz stosunkowo nizej, aniżeli z kursów berlińskich naszej waluty wypadalo. Obroty wprowadzie w tym tygodniu nie były wielkie, nawet do średnich zaliczyć ich nie należy, co może po części do utrzymania się niskich kursów przyczynilo. Trudności naszego targu pieniężnego i w ubiegłym tygodniu nie pozwoliły na zwiększony

ruch w papierach publicznych i wartościach procentujących. Kupowano listy zastawne z obydwóch serii, zawsze jednakże pozostało więcej ofiarujących, aniżeli kupujących; kurs serii pierwszej obniżył się o $1\frac{1}{2}\%$ — $1\frac{1}{4}\%$, a serii drugiej tylko o $\frac{1}{6}\%$, przez coróżnicę pomiędzy jedną a drugą serją wynosi tylko $5\frac{1}{4}\%$, $5\frac{1}{12}\%$. Listy likwidacyjne spadły w kursie o $1\frac{2}{3}\%$, $1\frac{5}{6}\%$. Ani piątę pożyczki Stieglitza, ani biletów 5-cio procentowych banku Cesarstwa nie sprzedano w tym tygodniu nic na naszej giełdzie; 4-ro procentowe metaliki za to były poszukiwane. Pożyczka premjowa mocno jest zaniedbana, mianowicie szuka emisji drogiej. Emisja pierwsza podniosła się o $\frac{1}{3}\%$, ale emisja druga, której losowanie już za miesiąc nastąpi, ledwo na dawniejszym kursie się utrzymała. W akcjach kolei żelaznych, z wyjątkiem paru sum bydgoskich i warszawsko-petersburskich, nie było transakcji. (G. Handl.)

* (Prelekcja p. Kaszewskiego). Wczoraj w sali szkoły głównej sekretarz tejże szkoły p. Kazimierz Kaszewski na korzyść niezamożnych studentów miał publiczną prelekcję „o poezji i jej stosunku do innych sztuk piśmiennych”. Program szczegółowy już poprzednio podaliśmy, obecnie zaś nadmieniamy, że prelegent wszystkie naukowe założenia wniosłej materji, rozwinał szeroko i przekonywająco.

* (Szkoła główna warszawska). Zarząd jej składa się z rektora i 4-ch dziekanów. Radę ogólną składają: rektor, 4-ch dziekanów i po 2-ch profesorów zwyczajnych z każdego wydziału. Kancelarja składa się z 7 urzędników, 4 pedelów i 1 woźnego. Zakłady pomocnicze szkoły są: biblioteka główna, czytelnia profesorów, kliniki: terapeutyczna, chirurgiczna, oftalmiczna i akuszeryjna, teatr anatomiczny, gabinet anatomji ogólnej, gabinet i pracownia anatomji patologicznej, pracownia medycyny sądowej, pracownia fizjologiczna, gabinet i pracownia farmaceutyczna, gabinet farmakologiczny, seminarjum pedagogiczne, obserwatorium astronomiczne, ogród botaniczny, gabinety: botaniczny, fizyczny, zoologiczny i mineralogiczny, gabinety i pracownie anatomji porównawczej i chemicznej. Szkoły głównej ciałem nauczającym liczyło osób 76, mianowicie: 32 profesorów zwyczajnych, 14 profesorów nadzwyczajnych, 11 adjunktów, 5 lektorów, 4 tymczasowych i 5 docentów. Studentów było 1,035, mianowicie: na wydziale prawa i administracji 523, lekarskim 127 i farmaceutów 45, filozoficzno-historycznym 73, matematyczno-fizycznym 267. Przyjęto do szkoły głównej studentów 318, nieprzyjęto 26. Stypendij pobierało 72 studentów. Zastwierdzono jako profesorów zwyczajnych 6. Uwolniono jednego z powodu choroby, 2-ch na własne żądanie. Mianowano docentem 1. Przyznano stopień doktora 1, lekarza powiatowego 2, prowizora farmacji 7, pomocnika aptekarskiego 8, akuszorki 45 kandydatkom. Upoważniono do wykładu 2-ch.

* (Kronika prowincjonalna). W dniu 3 (15) grudnia r. z., we wsi Waszewicach (w pow. opatowskim), z niewiadomej przyczyny spaliła się obora, zaasekurowana na rs. 1,150, w której spaliło się 10 wółków, 6 żrebiąt i 200 sztuk owiec, własnością dzierżawcy tego majątku będących, który skutkiem tego wypadku poniósł straty na rs. 1,380.—W dniu 18 (30) grudnia r. z., we wsi Rukówce (w pow. opatowskim), z rozmyślnego podpalenia spalił się dworski folwark; właściciel poniósł straty na rs. 5,000.—W dniu 4 (16) stycznia, w osadzie Nowa Alexandrja, z niewiadomej przyczyny spalił się dom do starozakonnego Szafermana należący, zaasekurowany na rs. 4,360.—W dniu 1 (13) grudnia r. z., we wsi Grzegorzewicach, udusiło się dymem dwoje dzieci włościanina Rehiela, pozostawione bez dozoru w izbie, w skutek zapalenia się pościeli.—W dniu 2 (14) stycznia, włościanin wsi Swierz (w pow. chołmskim), Grel, pokłóciwszy się w karczmie z włościaninem Chilińskim, w bóje z tego powodu wszczętej, tak mocno zbił Chilińskiego, że tenże nie zdążywszy dojść do domu, na drodze życia zakończył.—W dniu 9 (21) stycznia, Józef Zelt, dziedzic dóbr Łuszczewka (w pow. grodziskim), przybywszy do m. Błonia, tknięty apopleksją nagle życie zakończył.—W tygodniu upłynionym pogorzeli było 11 (w tej liczbie jeden pożar z rozmyślnego podpalenia.) Zmarło: nagle 12 (3 z opilstwa), gwałtowną śmiercią 3 (w bóje), z rozmaitych przyczyn 3 (2 dzieci udusiło się dymem), utonęło 3.

* (Wypadek). W dniu wczorajszym, Petronela Drozdowicz, żona szewca, lat 40 licząca, pod N. 2372 przy ulicy Browarnej zamieszkała, w skutek apopleksji nagle zmarła.

* (Okręgi sądowe). Gubernja podolska ma być przyłączona do okręgu sądowego odeskiego, a pozostałe dwie gubernje południowo-zachodnie (kijowska i wołyńska) wraz z połtawską i czernigowską i z dwoma powiatami gubernji orłowskiej, tworzyć mają okrąg izby sądowej kijowskiej, ustanowionej w Kijowie, (Kijew.)

* (Wolność rybołówstwa w morzu Kaspijskiem). *Siew. Pocz.* pisze: Już w pierwszych latach (1802) XIX wieku, rząd zaprzętał się kwestją lepszego urządzenia rybołówstwa w morzu Kaspijskiem. Nareszcie, po długich i starannych badaniach, kwestja ta została stanowczo rozstrzygniętą w roku 1865. Najwyżej zatwierdzonem na dniu 25 maja pomienionego roku zdaniem rady państwa rozkazano, zamiast poprzedniego systemu, podług którego rybołówstwo kaspijskie znajdowało się w ręku kilku osób, zaprowadzić system wolności rybołówstwa, nie później jak w roku 1868. Obecnie otrzymaliśmy z Astrachania wiadomość, że na skutek podwojonych prac przygotowawczych, przedsięwziętych w ostatnich czasach, okazało się możebnem wprowadzić w tym roku w wykonanie wyżej wspomniany najwyższy rozkaz, na urzeczywistnienie którego oczekiwali z taką niecierpliwością masy ludności kraju nadkaspjskiego i wybrzeży Wolgi. Wolność rybołówstwa wprowadzona została stanowczo 10 stycznia r. b., i w ten sposób rzecz można, że odtąd, wraz ze zmianami istniejącego dotąd monopolu, cała masa ludności kraju nadkaspjskiego, dla której rybołówstwo stanowi główne źródło zarobku, powołana została do nowego życia—wolnej pracy.

* (Wybór na członków honorowych uniwersytetu moskiewskiego). Czytamy w *Mosk. Wied.*: Dnia 12-go stycznia, w rocznicę założenia uniwersytetu moskiewskiego, profesor Polunin, dziekan wydziału lekarskiego, ogłosił nazwiska dwóch nowych członków honorowych uniwersytetu, wybranych jednogłośnie przez radę uniwersytecką na posiedzeniu nadzwyczajnem, odbytem 7-go stycznia: generał adjutanta, generała piechoty Dmitrego Aleksiejewicza Milutina i radcy tajnego, sekretarza stanu Mikołaja Aleksiejewicza Milutina.

* (Przekład historii ruskiej na język hebrajski). Gazeta *Moskwa* pisze: Towarzystwo mające na celu szerzenie oświaty między ludnością żydowską w Rosji, wyznaczyło premjum za przekład ruskiej historii Iłowajskiego na język hebrajski, z dodatkiem osobnego rozdziału o żydach zamieszkałych w Rosji. Członek-kasjer pomienionego towarzystwa przeznaczył od siebie premjum za przekład ruskiej jeografji na język hebrajski.

* (Wpływ kolei żelaznej w m. Witebsku). Zaledwie upłynęło kilka miesięcy od czasu ukazania się pierwszego pociągu na witebskiej stacji kolei żelaznej—pisze gazeta miejscowa—jak życie społeczne w tem mieście, handel i przemysł znacznie się ożywiły. Przyległe foksalowi części miasta zabudowały się pięknymi domami, powstały dwa nowe hotele, okazałe handle winne, fotografie, magazyny mebli i nowa apteka; przybyli śpiewacy, kuglarze, akrobaci i t. d. (*Siew. Pocz.*)

* (Meeting). *London, 3 lutego.* P. Bright przewodniczył wczoraj wieczorem na meeingu odbytem w Free-Trade-Hall w Manchester. Zgromadzenie to zebrało się w celu wysłuchania odczytania adresu co do kwestji irlandzkiej i konieczności zjednoczenia pomiędzy reformistami Irlandji i Anglii. Na licznych tem zebraniu byli obecni główni przewodnicy reformy. (*La Fr.*)

Austrja.

* (Komisja 67.) *Peszt, 4 lutego.* Na dzisiejszem posiedzeniu komisji 67 przewodniczył Karol Zeyk w nieobecności p. Andrarsy. Ustępy 58 i 59, jak i 60 do 63, obok poprawek postawionych przez sejm, zostały przyjęte. Poczem nastąpiło odczytanie ustępów 64 do 69, po których rozprawy trwały w dalszym ciągu. Deak twierdził, że projektowane zmiany są na czasie, Tisza zaś sądził, że przez to zniweczone zostało prawo samodzielnej rozporządzalności Węgier. Gliczy, Podmaniczky, Jwanka i Bonis przemawiali za, Deak i Lonyay zaś przeciwko temu twierdzeniu. (*Cor. Bür.*)

* (Dualizm). Słowacki dziennik *Pest. Bud. Vedom.* pisze: Hasłem obecnego urzędzenia Austrji jest dualizm. Wiele już o tem pisano, jednakże nie zaszkodzi przypomnieć co mówi o dualizmie Michał Horvath, historyk madziarski i madziarski minister oświecenia publicznego w 1849 roku, który w tych dniach dopiero powrócił do Węgier i uroczystie był przyjmowany w madziarskiej akademji. W przedmowie do jednego z swych dzieł historycznych powiada on: „Dualizm, jako dwa różne konstytucyjne państwa, które wszakże stanowiłyby jedną całość,—nigdy nie istniał. W istocie jest to arytmetyczna niemożliwość, i jest to największa, godna potępienia mistyfikacja, w zupełnym znaczeniu tego wyrazu. Nieuniknionem następstwem takiej podwójnej konstytucji będzie to, że albo żadne z obydwóch państw nie będzie miało stanowczego głosu w ważnych sprawach,

bez rozstrzygnięcia których każda konstytucja jest tylko nędzną maską, lub pomiędzy dwoma konstytucyjnymi połowami wyniknie spór, który w końcu może doprowadzić tylko do rozpadnięcia, albo do ogólnego absolutyzmu. Ale rząd parlamentarny, odpowiedzialny i jedność państwa z tej i tamtej strony Litawy, jest kwadraturą koła, matematyczną niemożliwością”.

* (Wybory). *Lwowskie Słowo* w artykule wstępnym 21-go stycznia (2 lutego) powiada: „Rezultat wyborów do sejmu lwowskiego z kurji małych posiadłości ziemskich, dziś już po większej części jest wiadomy. Z doniesień okazuje się, że prawie w całej wschodniej Galicji rusini otrzymali górę pomimo intryg ich politycznych przeciwników, których większa część, ku ogólnemu ubolewaniu, należała teraz do klasy urzędników. W każdym razie mieszanie się niektórych urzędników powiatowych do sporu międzynarodowego i agitacja ich w duchu nienawistnej ruskim galicjanom Polonji, mogły silnie zachwiać poprzednią ufność naszych rusinów włóścian do tronu austriackiego. Może agitacja urzędników w innych krajach koronnych nie jest szkodliwą, ale w Galicji, a szczególnie na Rusi galicyjskiej, przeciwko Rusi, w każdym razie nie jest bezpieczna. Agitacja na korzyść polskich kandydatów w większych miastach nie ustaje i można śmiało przepowiedzieć, że z miast Rusi galicyjskiej wyjdą po większej części deputowani oddani ideom Polski. Toż samo można powiedzieć i o wyborach w kurji wielkich posiadłości ziemskich, które w wschodniej Galicji, prawie bez wyjątku, znajdują się w rękach ludzi nieprzyjaznych Rusi”.

Francja.

* (Regulamin.) *Monitor* ma wkrótce ogłosić nowy projekt regulaminu dla senatu i ciała prawodawczego. Regulamin ten obejmować będzie w sobie zmiany, wymagane przez uchwałę senatu która w roku zeszłym zmieniła prawo o poprawkach i przez dekreta z dnia 19 stycznia. Według tych nowych rozporządzeń, zostanie zniesiony komitet tajny, w którym toczyły się ogólne rozprawy nad projektami praw, przed odesłaniem ich do zbadania przez wydział. (*La Fr.*)

Hiszpanja.

* (Energja rządu.) Rząd hiszpański nie odstępuje ani na krok od energii, z jaką podtrzymuje swoją władzę. Aresztowani członkowie kortezów, pomiędzy którymi znajduje się p. Rios Rosas, przewiezieni zostali tymczasowo do Teneryffu (wyspy Kanaryjskie), zkąd mają być następnie odstawieni na wyspę zachodnio-afrykańską Fernando Po. Marszałek Narvaez ma zresztą wystąpić przeciw dążnościom ultramontańskim z niemiejszą gorliwością jak przeciw żywiołom opozycyjnym; z Madrytu donoszą o pogłosce, że samemu nawet małżonkowi królowej wyznaczono na miejsce pobytu zamek Prado, położony o kilka mil od rezydencji królewskiej, i że tyle razy wspomniana siostra Patrocjino opuściła dwór i wróciła do swego klasztoru. (*Nordd. A. Z.*)

Meksyk.

* (Cesarz Maksymiljan.) *Mém. dipl.* donosi, że parostatek pocztowy angielski, który przybył 30 grudnia r. z. Southampton, przywiózł list cesarza Maksymiljana do arcyksiężny Zofji, jego matki, obejmujący szczegółowy opis okoliczności, których zbieg spowodował terazniejsze przesilenie; do opisu tego dołączone jest sprawozdanie z konferencji, która odbyła się w Orizaba pod prezydencją jego cesarskiej mości.

Niemcy.

* (Wychodźstwo.) *Karlsruhe, 2 lutego.* Podług raportu złożonego przez konsula wielko-książęcego badeńskiego w Hawrze, liczba Niemców południowych, którzy wyemigrowali w roku 1866 przez pomieniony port morski, jest następująca: 3,360 badeńczyków, 1,880 wirtembergeczyków i 417 hessenńczyków, czyli razem 5,657 osób dorosłych. Obok tego, dwóch armatorów (w Hawrze jest sześciu armatorów trudniących się przewozem wychodźców niemieckich) przewiozło dzieci dorastających i przy piersiach: 234 badeńczyków, 45 wirtembergeczyków i 50 hessenńczyków. (*Nordd. A. Z.*)

Turecja.

* (Józef Karam.) Depesze z wybrzeży Syrii z d. 25 stycznia donoszą, że Józef Karam wsiadł na pokład statku parowego *Prométhée* z floty francuskiej, który udał się do Algerji. (*La Patr.*)

Włochy.

* (Kwestja mianowania biskupów). *Die Presse* pisze: Król Franciszek zgadza się wprawdzie na odstąpienie stolicy apostołskiej prawa mianowania biskupów, przynajmniej jego poprzednikowi, lecz „w takim jedynie razie, gdy wróci na tron”. Franci-

szek II żąda, ażeby papież nie przyjmował takiego ustępstwa, gdyby rząd włoski chciał zrobić takowe bez jego, Franciszka II, zezwolenia. Tymczasem żywią w Watykanie nadzieję, że król Franciszek nateraz ustąpi, „bez zobowiązania się przez to do zrzeczenia się, w pomyślniejszej przyszłości, swych roszczeń”.

* (Pogłoski o przymierzu). Nord z 4-go b. m. pisze: *Gazzetta di Firenze* donosi, że może zapewnić, iż rządy Włoch, Francji i Austrii prowadzą obecnie układy w przedmiocie warunków wstępnych układu w obec groźnych zajęć, które mogą mieć miejsce na wsechodzie. Nie podnosilibyśmy tej nowej pogłoski o przymierzu franko-austro-włoskiem, gdyby nie została ona powtórzoną przez kilka poważnych gazet paryżkich. Czyż potrzeba przypominać niedawny artykuł, w którym *Italie* zaprzeczyła formalnie wiadomościom o przymierzu z Austrią? Dziś jeszcze, ten dziennik półrządowy powtarza ten sam sposób zapatrywania się z powodu pogłosek podanych przez *Gazzetta di Firenze*. „Pogłoski te, powiada *Italie*, szerzone były głównie przez prasę neapolitańską, co dowodzi w ostatnim razie, iż na brzegach zatoki neapolitańskiej wyobraźnia jest bujniejsza niż w innych częściach półwyspu. Ubolewać należy, że podobne pogłoski mogą zwracać na siebie choć na chwilę uwagę umysłów poważnych”.

Korespondencja Dziennika Warszawskiego. Paryż, 30 stycznia.

Pogłoski o ministrze Rouher. — Cora Pearl. — Bazar w hotelu Lambert. — Markowski. — Biernawski.

Pogłoski najdziwniejsze nie przestają krażyć o ministrze Rouher. Przepisują mu tysiące projektów, jedno od drugich dziwniejszych, tak iż p. Rouher widzi się zmuszonym zaprzeczać codziennie w dziennikach tej lub owej pogłosce. Tak, wczoraj wieczorem, mówiono nawet, że cesarz Napoleon mianował p. Rouhera ministrem skarbu dla tego jedynie, ażeby nie natrafiał na opozycję w swych projektach wojennych, i opowiadano nawet, że Rosja i Prusy będą miały do czynienia z Francją. P. Rouher pośpieszył odpowiedzieć na to, że nigdy stosunki rządu francuzkiego z Rosją i z Prusami nie były serdeczniejsze jak w chwili obecnej.

Nie sami tylko mężowie polityczni interesowani są w zmianach ministerjalnych; piękne kobiety zaprzatają się tem także ze stanowiska... zabaw zimowych. Damy francuzkie nie lubią bawić się w politykę; wolą one zabawy, i zadają sobie pytanie, czy w ministerstwie marynarki mieć będzie miejsce tej zimy, tak jak w roku zeszłym, balet „pięciu części świata.”

Angielka Cora Pearl, królowa pół-swiata, debiutowała w teatrze *des Bouffes*, w operze „Orfeusz w Piekle.” Grała ona rolę Kupidy. Kupidyn ten był tak pięknie obuty, że hrabia D-w ofiarował pani Cora Pearl 50,000 franków za jej botynki.

Bazar w hotelu Lambert przyniósł dochodu 40,000 franków. Przytaczam tę sumę dla tego, ażeby emigranci nasi nie utrzymywali, że osiągnięto ztąd 500,000 franków dochodu i że nie dano im nawet dwudziestej części tej sumy.

Zabawy zimowe idą swoim trybem: wszędzie tańczą po trochu. U Markowskiego gromadzi się mnóstwo polaków z małej Polski (t. j. z Batignolles), oraz młodych polek bardzo pstro ubranych i mających we włosach kokardę biało-amarantową; są, to co prawda piękne osoby, znane dobrze z naszych obozów powstańczych; umieją one połączyć kankana z patryotyzmem i prezentują się w towarzystwie swych matek okolicznościowych, które przestrzegają tego, ażeby zapał tych pięknych panien był podniecany lub przytłumiany stosownie do okoliczności.

Biernawski upakował się do podróży; powiadają, że prefektura policji poradziła mu wyjechać z Paryża dla względów zdrowia, co znaczy, że wygnano go z terytorjum francuzkiego. Komitet reprezentacyjny podobny jest do pracy Penelopy, którą trzeba zawsze zaczynać na nowo. Dowiaduję się, że Biernawski wyjeżdża do Galicji. Nie dziwiłbym się nawet temu, gdyby ten nieskalany patryjota przywdział biały mundur.

Pogląd na działania wojenne polaków 1863 roku.

Notatki naocznego świadka, podpułkownika wojsk szwajcarskich, Franciszka von Erach.

(*Allgemeine Militair-Zeitung* NN. 36—52, 1864 r.)

(Dalszy ciąg, patrz Nr. 20 25 i 27.)

kawalerja.

Skład kawalerji był bardzo rozmaity. Większość jej stanowili obywatele, lecz byli tam ludzie i z niższej klasy (to jest oficjaliści i dworscy, którzy kradli konie swym panom i uciekali do band. P. R.). Jeźdźcy

przyprawdzali konie z sobą, lub też dostawiali je (zabierając bezpłatnie. P. R.) ajenci komitetu centralnego. Konie były średniego wzrostu, niezmordowane chociaż brak im było dostatecznej ilości codziennej paszy (To już nie do przebaczenia, bo powstańcy z pierwszego lepszego dworu mógł zabierać furaz. P. R.); siodła były rozmaite, węgierskie angielskie i kozackie. Każdy jeździec woził z sobą furaz. Uzbrowienie kawalerzysty stanowiły: dubeltówka przewieszona przez ramię, rewolwer i pałasz. W bandzie Rudzkiego, chociaż były piki, lecz używano je tylko na mustrach; podczas marszu wożono je na podwodach za bandą (mądre rozporządzenie! P. R.). Mundury mieli nie wszyscy; były one niebieskie z czerwoną wypustką, kroju ułańskiego. Podział kawalerji na szwadrony (od 60 do 80 koni), plutony i sekcje przyjmowany był tylko w mustrze frontowej (a w boju jak? pewno kupkami. P. R.). Kawalerję każdej bandy dzielono na oddzialiki, od 2 do 4, z jednym lub dwoma oficerami i kilkoma podoficerami w każdym (a ponieważ oddzialik składał się z kilkunastu zaledwie ludzi, to bywało oficerów więcej niż szeregowców; patrz wyżej. P. R.) Te oddzialiki posyłane były na patrole, dla zbierania wiadomości i t. p. Do każdej warty przedniej straży, dodawano kilku jeźdźców, dla przedszego przysyłania wiadomości, eskortowania powozów do obozu (szczególniej z paniami kurjerkami. P. R.) i t. p. O służbę w kawalerji powstańczej dobijano się i dla tego, że wszędzie w folwarkach obywatelskich jeźdźcie znajdował gościnne przyjęcie i doskonały poczęstunek. Autor znajduje że kawalerja była najlepszym wojskiem, w dwóch oddziałach które widział. (Sądźmy, że i sam autor, zaliczył się do kawalerji, dla *dolce far niente*. P. R.).

Pionierzy.

Przy każdej bandzie znajdował się oddział pionierów lub pontonierów, w liczbie od 20 do 40 ludzi, pod dowództwem osobnego oficera. Przy ciągłych poruszeniach band, oddziały te przynosiły ogromny pożytek, przez *urządzanie komunikacji i psucie dróg* (Zabawne są dane autora o pionierach, niby to znajdujących się przy każdej bandzie. Ponieważ zadaniem ich było psucie dróg, kiedy bandy uciekały przed wojskami ruskimi, a ponieważ zawsze uciekały, to wynika z tego, że pionierowie wcale nie mogli zajmować się urządzaniem komunikacji. P. R.), kiedy bandy uciekały przed ścigającymi je wojskami ruskimi.

Wydział artylerji.

W bandach ograniczał się na parku dla ręcznej palnej broni, będącym pod zawiadywaniem dyrektora zapasów amunicji, z jednym lub dwoma stałymi jego pomocnikami. Tak dyrektor zapasów amunicji, jak i puszkarz ze swymi rzemieślnikami, byli pod władzą kapitana broni. Według zdania autora, wydział artylerji w bandach najgorzej był urządzone; panował w nim niesłychany nieład. Tem autor objaśnia mało skutecznego karabinowego ognia band. Z powodu niejednakowego kalibru strzelb i karabinów, wiele ładunków nie wchodziło w ich lufę. Puszkarze obchodzili się z bronią, przy jej reperacji, w sposób najniegodziwszy (Dobryż był wydział artylerji i czy można go nazwać służbą *artylerji*? P. R.). Na wniosek autora, Rudzki chciał zaprowadzić w swej bandzie górne działą gwintowane *na wzór szwajcarskich* i zaproponował p. Erlachowi, zając się urządzeniem przyszłej artylerji. Do Szwajcarii wysłany został agent, dla dostarczenia Rudzkiemu dział górnych, lecz agent nie dostawił ich do miejsca przeznaczenia (Widać, że autor nie uczuwał, jak go mistyfikowano naokoło. Dziwimy się, że p. Erlach nie przyjął godności naczelnika artylerji wojsk powstańczych, składającej się z czterech drewnianych armatek. P. R.)

Tabor.

Według jednozgodnego zdania wszystkich ludzi obznajmionych z rzeczą, tabor w bandach urządzone był bardzo źle, co zarazem przyczyniało się do częstych ich porażek. (Chyba nie z powodu taboru powstańcy doznawali porażek. P. R.) Nie mniej od 12 do 15 podwód było w każdej z band Rudzkiego i Krysińskiego, liczebność których dochodziła zaledwie do 50 ludzi. Oprócz wozu do przewożenia zapasów amunicji, resztę podwód stanowiły dwukonne lub czterokonne furmanki do przewożenia ciężarów, lub bryczki dla pojedynczych osób. Na podwodach wożono zapasy żywności, furaz, kotły do gotowania i t. d. Jedna podwoda przeznaczona była dla sztabu, w drugiej bryczce jeździli lekarz i ksiądz. Rzeczy oficerów przewożone były na kilku furmankach (a ponieważ oficerów było więcej niż szeregowców, to to już daje pojęcie o liczbie fur i furmanek w bandzie. Były to podwoły, które zabierał nieszczęśliwym chłopom pierwszy lepszy powstańcy. P. R.). Autor jest przekonany że w ogóle ludzie zbyt mało rzeczy nosili na sobie, a bardzo wiele rzeczy przewożono na furmankach, przez co bezpotrzebnie powiększał

się tabor każdej bandy. W miejscach obozowiska, zajmowanych przez bandę Krysińskiego, panował widoczny porządek w rozstawieniu taboru; u Rudzkiego przeciwnie. U niego często tabor był rozstawiany w największym nieporządku, nawet na najwęższych drogach w lesie, co było zgubnem przy niespodzianym napadzie rosjan. Autor wraz z Rudzkim i innymi roztrząsał kwestję, czy nie byłoby odpowiedniejszym celowi, zastąpić tabor na kołach przez konie juczne. Większość zgadzała się na to ostatnie. Ale podwoły, jako środek transportowy, miały tę wyższość, że konie mogły wypoczywać i w upręży, a dla wypoczynku konia jucznego, naprzód trzeba było zdjąć z niego juki. Nakoniec wkładanie juk na konie, wymagało więcej czasu, niż naładowanie podwoły. (Zabawne tłumaczenie autora! Widocznie wszystkie środki w bandach były wymyślone do ucieczki, żeby jak najszybciej umykać. P. R.). Autor zapewnia, że ogromny i bezładny tabor, jaki widział w bandach, nadzwyczajnie utrudniał ich poruszenia.

Wydział lekarski.

W każdej z band widzianych przez autora (razem w dwóch, jak się zdaje. P. R.), było po jednym lekarzu, który skończył kurs uniwersytecki. Lekarz w bandzie Rudzkiego miał przy sobie dwóch pomocników. Instrumenta chirurgiczne dobrej roboty, szarpie, kompresy i t. p. dowodziły, że na wydział lekarski zwrócona była w bandach należyta uwaga. Ranieni powstańcy nie pozostawali przy bandach; bezwzględnie umieszczano ich w umyślnie urządzonych szpitalach lub u obywateli. (Wszystko nieprawda; szpitale były ruskie, w ręku rosjan; ranionych zaś swoich powstańcy porzucali po drodze, lub oddawali do dworów obywatelskich, albo po wsiach, chłopom. P. R.). Lekarz w bandzie Krysińskiego zarządzał zarazem taborem (!).

Kapelan.

W każdej bandzie był ksiądz, pod nazwą kapelana. Ten który znajdował się w bandzie Rudzkiego, często odprawiał mszę, głośno odmawiał modlitwy, spowiadał i miewał kazania, w których pobudzał powstańców do walki z rosjanami. Nietylko pieśni śpiewane podczas nabożeństwa, ale i rozdane książki do nabożeństwa, ułożone były z powodu powstania. Autor widział w bandzie Krysińskiego, jak kapelan, podczas walki kropił powstańców święconą wodą, i potem podawał im gorące trunki dla wzmocnienia sił. (To ostatnie, jak się zdaje, było jednem z głównych zajęć kapelanów powstańców. P. R.) Nieraz kapelan ten jeździł dla zbierania wiadomości o rosjanach, ale przywoził wieści przekrecone i bardzo przesadzone. (Przecież ksiądz nie powinien być być szpiegiem! P. R.) Przy snku nosił konfederatkę i za pasem dwa wielkie pistolety (właściwy ubiór i właściwe zajęcia. P. R.).

Autor opisuje wewnętrzne życie w bandach, jako nadzwyczaj urocze. Mówi o ścisłym koleżeństwie polaków, o zabawach powstańców i t. p., i dodaje, że bardzo często okoliczni mieszkańcy odwiedzali obóz, czem bardzo go ożywiali (Szczególniej panie, zuane od tego czasu pod nazwą kurjerek. Nie mogło być nie wesoło w obozie przy takich okolicznościach. P. R.). Co się tyczy karności, to według p. Erlacha, utrzymanie jej w bandach było bardzo trudne i udawało się tylko szczególnie zdolnym i szanowanym ich dowódcom. Potem przytacza kilka przykładów ukarania powstańców, czego sam był świadkiem i nakoniec opowiada co następuje: Jeden kosynier dawno podejrzany o stosunki z rosjanami, ranił drugiego kosyniera, w skutku czego ten ostatni umarł. Winny kosynier został za to oddany pod sąd wojenny. Siedmiu oficerów przeznaczonych do składu sądu wojennego, zgromadziło się w polu; ustawiono krzyż pomiędzy dwoma zapalonemi świecami; miejsce posiedzeń sądu otoczyli sztyldwaczy, nie puszczać tam postronnych (Jawności sądowej, jak się z tego okazuje, powstańcy nie dopuszczali, i dla tego po cichu wywieszali do 2,000 ludzi. P. R.). Sąd trwał kilka godzin i skazał kosyniera na rozstrzelanie, który to wyrok zatwierdzony został przez dowódcę bandy. Autor nie widział wykonania tego wyroku, ale powiada, że rozstrzelania (nie rozstrzelania, ale wieszania, dla oszczędności prochu... P. R.), w ogóle zdarzały się nie rzadko.

Przy pomocy obywateli i agentów komitetu centralnego i piędznych środkach — żywienie band było obfite (Nie słyszano, żeby powstańcy płacili pieniędzmi za żywność. Brali kontrybucje i dawali kwitki, których zresztą nikt nie mógł i nie śmiał przedstawić do zapłaty. P. R.). Co się tyczy wypłaty żołdu w bandach, to autor powiada, że ani on, ani liczni inni cudzoziemcy nie mogli zebrać dokładnych wiadomości w tym przedmiocie. Autor słyszał od wielu polaków skargi, że niby byli od dwóch miesięcy w bandzie, a dotychczas nie dostali ani grosza. P. Erlach, jako podpułkownik (dziwnem jest, że p. Erlach zado-

wolnił się stopniem podpułkownika w sławnych bandach powstańczych i nie zażądał żołdu przynajmniej jeneralskiego. P. R.), otrzymywał codziennie 3 1/2 rs. żołdu, który wypłacał mu szef sztabu bandy. Z niektórych oznak autor mógł wnioskować, że w bandach nie było braku pieniędzy, i że cudzoziemcy, znajdujący się w bandach, otrzymywali wyższy żołd niż rodowici polacy. Według p. Erlacha w bandach były szczegółowe przepisy co do prowadzenia korespondencji; rachunkowość co do przybytku i ubytku ludzi i t. d. prowadzona była z całą ścisłością. Co się tyczy przednich straży, obowiązek ten spełniany był stosownie do okoliczności, dość porządnie. Nigdy nie wyznaczano osobnych oddziałów do oczyszczenia miejsca na obozowisko i stawiania szałasów; każdy troszczył się o siebie osobiście. Autor opowiada, że raz do bandy Krysińskiego przed utarczką przywieziono na podwoźwie czystą bieliznę (rozumie się dar obywatelski. P. R.). Wszyscy ludzie w bandzie wdziali czystą bieliznę, a brudną zabierała ta sama podwoź. Takim samym sposobem przywozili do bandy buty, mundury i t. d. Co się tyczy mundurów, to według zdania autora, niektóre z wpływowych osób powstania, przypisywały im zbyt wysokie znaczenie. Autor pochwała propozycję zrobioną w komitecie centralnym, aby ubierać powstańców w odzież włościańską, dla tego, żeby rosjanie nie tak łatwo ich poznawali. Nosić przez powstańców mundurów nie sprawiło oczekiwanego wrażenia, ponieważ po porażce, ludzie ubrani w mundury tak samo uciekali, jak ci co ich nie nosili (jeszcze raz powtarzamy, że wszystkie mądre urządzenia powstańców dążyły do tego, aby najłatwiej umykać bezkarnie przed ruskimi wojskami. P. R.). Mustry odbywały się w bandach częściej niż sądzono za granicą. Miejschem mustr były polanki w lasach i wygony sąsiednich wsi. Mustry odbywały się po kilka godzin rano i po południu; odbywały się także łączne mustry dwóch rodzajów broni w znaczeniu bojowym. Przy tem autor przytacza zdanie pewnego polaka, który był kapitanem w wojskach buntowniczych 1830 i 1831 r. Według zdania tego kapitana, należało podczas boju, z tyłu kosynierów, rozstawiać łańcuch strzelców, rozkazując tym ostatnim strzelać do uciekających kosynierów (tacy to byli znakomici kosynierzy, którym, jak powyżej zafanfaronował autor, nie mogły opręć się wojska ruskie. P. R.). Oprócz band, w miastach, wsiach obywatelskich i na folwarkach w królestwie (rozumie się gdzie nie było blisko ruskich wojsk, P. R.), w polnośląskim i w Galicji, odbywały się frontowe mustry powstańców; do tego wyznaczani byli osobni oficerowie, którzy nie szli w marsz (tych to oficerów mustrujących, po dworach było niezliczone mnóstwo, o czym nieraz było opowiadać. P. R.). Autor krytycznie ocenia wojska ruskie, pruskie i austriackie, i jako zagorzały poplecznik minionego polskiego powstania, rozumie się jest ostatecznie niesprawiedliwym w ocenieniu wojsk ruskich. Szczególniej jest nie łaskaw na kozaków, chociaż przyznaje im szybkość poruszeń, ale uważa ich za tchórzywotnych w boju i tylko zdolnych do wywiedzenia się o nieprzyjaciela. (Niech autor raczy darować — nie tak magicznie nie powodowało ucieczki powstańców, jak ukazanie się kozaków, a nawet sam okrzyk: kozacy! kozacy! P. R.). Przy tem autor opowiada wypadek przypominający bajki Münchhausen — albo nie słuchaj kiedy nie chcesz, a klamać nie przeskadzaj. Pewnego razu polski jeździec, prawda, „mężny i odważny jak sam djabeł”, zmusił do ucieczki „25-iu kozaków, 4-ch czy 6-ciu zabił, a 3-ch czy 4-ch wziął do niewoli.“ (Takiemi to pufami napełniały się znane powstańcze raporta w Wiadomościach z pola bitwy, drukowanych za granicą lub na podziemnych prasach. Rozrzucano je po Warszawie i rozsyłano do band w lasach, dla podtrzymania mężstwa. Zład wymykały komiczne sceny, opowiadane nieraz w Dzienniku. P. R.).

Wojska pruskie starannie obraniały granicę z królestwem polskiem. Lecz to nie mogło zupełnie przeszkodzić zbrojnym, do przechodzenia granicy, przy dobrej znajomości miejscowości. Sam autor, jak wiadomo, przeszedł tym sposobem granicę pruską. Powstańcy zabierani przez wojska pruskie, uważani byli za jeńców wojennych, a ich broń i rzeczy — za zdobycz wojenną; obchodzone się z nimi bardzo surowo, dla tego niechętnie przechodzili granicę pruską. Daleko łatwiej było im poddawać się austriakom. Wojska austriackie, według autora, daleko względniej odbywały straż na granicy, niż wojska pruskie. Ani wojsko, ani władze cywilne, nie zwracały najmniejszej uwagi na to, że z Krakowa w biały dzień wyjeżdżały tabory z żywnością i odzieniem, i zmierzały do sąsiedniego obozu Langiewicza pod Goszczą.

Lecz za daleko byśmy zaszli, gdybyśmy chcieli rozbiegać i komentować wszystkie niedorzeczne sądy au-

tor, nie tylko o ostatnim powstaniu, ale i o minionych sprawach Polski, okazujące w autorze zupełną nieznajomość historii, i uważamy jego dzieło za czystą spekulację, obliczoną na efekt u emigrantów, z którymi teraz może on rozprawiać do woli, tak w Züchu, jak i w innych miejscach Szwajcarii.

PRZEWODNIK WARSZAWSKI.

* (Prelekcja publiczna) prof. dra Lewestama, czelnasta z kolei, o najnowszym rozwoju piśmiennictwa polskiego (dokończenie o Mickiewiczu, Juliusz Słowacki) odbędzie się w przyszłą niedzielę, d. 10 b. m., o godzinie 1 z południa, w Sali szkoły głównej.

Warszawa.

dnia 25 Stycznia (6 Lutego).

Kalendarz.

We czwartek, 7 lutego, — św. Romualda op. — Słońce wsch. o godz. 7 min. 33; zach. o godz. 4 min. 56.

W piątek, 8 lutego, — św. Jana z Maty wyzn. — Słońce wsch. o godz. 7 min. 32; zach. o godz. 4 min. 58.

Stan pogody.

Dzisiaj z rana ciepła + 0,6 R. o godz. 6 z rana i o pod. 4 po n. Wczoraj: Barometr w milimetrach... 748.9 / 746.0 Termometr Reaum... - 1.4 / + 1.7 Stan nieba... pogodny / pochmurny

Największa ciepota + 2,6 R. Największe zimno - 1,6 R.

Wysokość wody na Wiśle stóp 10 cali 3.

Widowiska.

WIELKI TEATR. — Dziś, Opera Don Giovanni (Don Juan), przez artystów włoskich, Abonament lit. B. N. 11. — Jutro, Komedja Syn Giboyera. — Wczoraj, dawna opera Violetta, było osób 700.

TEATR ROZMAITOCI. — Dziś, Pafnucy i Narcyz; Fortepian Berty; O chlebie i wodzie. — Jutro, Operetka Dziecięć cór na wydaniu; balet Wesela w Ojcowie.

SALA RESURSY OBYWATELSKIEJ. — Dziś i codziennie, Koncert B. Bilsego. — We środy i soboty, koncerta symfoniczne.

Jutro. — I. Uwertura do tragedji Struensee, Meyerbeera; Katharina-kadryl Bilsego; a) Menuet, b) Giga, z Suite Lachnera; Aus den Bergen, walc Straussa; Schlummer-arja i chór skrzypków, z op. Afrykanka, Meyerbeera; Marsz i chór z op. Tanhauser, Wagnera. — II. Uwertura do Snu letniej nocy, Mendelsohna-Bartholdy; Moment-musical, Schuberta; Leitartikkel-walc Straussa; Medytacja Bacha i 1-sze preludja, Gounoda; Nawa-polka Straussa; Uwertura z op. Tanhauser, Wagnera. — Początek o godzinie 7 ej. — Cena wejścia kop. 30. — Wczoraj, było osób 117.

W SALACH DOLINY SZWAJCARSKIEJ, gdzie w głównej sali urządzony jest ogród zimowy, daną będzie Dziś, d. 25 stycznia (6 lutego), — 9-ta Reduta. — Osoby mogą być w maskach lub bez masek. — Omnibus kursować będą z placu Teatralnego i Krasiańskiego, całą noc do Doliny i napowrót. — Z polecenia J.W. Jenerała Ober-Policmajstra, osobom przybywającym na Redutę do Doliny, wydawane będą przy wejściu bilety do powrotu po 12 godzinie. — Początek o godz. 10. — Cena wejścia od osoby rs. 1.

ODEON. — Dziś i codziennie, wystąpienie śpiewaków francuzkich (z Doliny Szwajcarskiej). — Początek o godzinie 7-ej.

MUZEUM ANATOMICZNE i ETNOGRAFICZNE. Codziennie, od godziny 9 rano do 10 wieczorem, w b. hotelu wileńskim na Tomackiem. — Cena wejścia kop. 30. — Wczoraj, było osób 22.

WYSTAWA TOWARZYSTWA ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH (w hotelu europejskim). — Codziennie od godziny 10 z rana do wieczora. — Cena wejścia kop. 10; w niedziele zaś i święta kop. 5.

WYSTAWA OBRAZÓW i STAROŻYTNOŚCI p. 3-letniego (na Podwalu w domu Dyzymańskich). — Codziennie od godziny 10 rano do 4 po południu. — Cena wejścia kop. 10.

NA PLACUNALEWEK. Codziennie, PANORAMA Karola Fejta, — zawierająca różne widoki i epizody z wojny między Austrią i Prusami.

* Wyjechał z Warszawy, rzeczywisty radca stanu Chodźkiński, szambelan dworu Jego Cesarskiej Mości, do Petersburga.

W dniu wczorajszym przyjechało koleją żelazną, warsz. wied. i warsz.-bydg. osób 435, wyjechało osób 381, — koleją żel. petersb.-warsz. przyjechało osób 197, wyjechało osób 105; — koleją żel. warsz.-teresp. przyjechało osób 91, wyjechało 97.

* Listy niewłaścivie do skrzynek pocztowych złożone, w dniu 5 Lutego 1867 r. a mianowicie pod adresem: Paulina Biały-jenka w Żytomierzu, Roman w Białymstoku, Siedlecka w Szczepatowie. Wiczykowski w Wilczupietkach Koźłowski w Sierominie, Czermiński w Chmielowie, Mokronoska w Petersburgu, Jankiuz w Kownie Żelmarstach w Berdyczowie, Sąd Policji Poprawczej w Łęczycy, Twardochlebów w Wilnie, Buszewa w Petersburgu, Wołowicz Słominie, Skwarski w Bro-dnicy, Słowiński w Książu-Wielkim, Glesmer w Korzeniu, Rabinowicz w Białymstoku, Donarek Poltowie, Lewin w Pińsku, Włodkowska w Białymstoku, Frیده w Białymstoku, Ferentiew w Homtu, Maciejewska w Białymstoku u Rogowicz w Kamieńczuku, Roffin w Petersburgu, Gorsztow w Mszyńsku, Prezent w Trubczewsku, Horodyski w Hrubieszowie, Schloz-berg w Dubnie, Kłoczowski w Wilnie.

* W dniu 5 b. m. i roku, urodziło się Chrześcijan: poci męzkiej 16, żeńskiej 14. Starozakonnych: poci męzkiej 5, żeńskiej 5, razem 10; zawarło śluby małżeńskie par: Chrześcijan: 14, Starozakonnych: 1; zmarło Chrześcijan: poci męzkiej 13 żeńskiej 7. Starozakonnych: męzkiej 6, żeńskiej 5, razem 31.

KURSA GIEŁDY WARSZAWSKIEJ. dnia 25 Stycznia (6 Lutego) 1867 r.

Table with columns: MONETY (Pół-Imperjal Rosyjskie, Dukat Holenderski, Frydrychsdory Pruskie), PAPIERY (Oblię Skarbu, Bilety Skarbu, Obligacje Czysta, etc.), WEXLE (Berlin, Wroclaw, Gdansk, Hamburg, Londyn, Paryz, Wiedeń, Petersburg, Moskwa).

* Wartość kuponu biż. od listów zastawnych... 145 1/2 * * * od listów likwidacyjnych... 147 1/2

KURSA TELEGRAFICZNE. AGENTURY RUDOLFA OKREJT. Petersburg, dnia 24 Stycznia (6 Lutego) 1867 r.

Table with columns: Wexle na Londyn 3 mies, Hamburg, Amsterdam, Paryz, Berlin 15 dni za 100 Re., Pożyczka Stieglitz, etc.

KURSA TELEGRAFICZNE. AGENTURY RUDOLFA OKREJT. z Berlina, d. 24 Stycznia (5 Lutego) 1867 roku.

Table with columns: Z BERLINA (5-ta Pożyczka Rosyjska, Obligacje Skarbowe, Listy Zastawne, etc.), Z WIEDNIA (Wksle na Londyn, Hamburg, Paryz, etc.), Z PARYŻA (Renta 3%, Renta Wiedeńska, etc.).

Table with columns: Z LONDYNU (3% Papiery (Consols), etc.).

